

Клевець Л. М. кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету
<https://orcid.org/0000-0001-7541-2315>

ІМАГІНАЛЬНІ ФОРМИ ПСИХІЧНИХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ

У статті представлено історико-науковий аспект досліджуваної проблеми ідеального образу, перелік імен та основних напрямів, продемонстровано форми імагінального дизонтогенезу особистості, зв'язок ідеальних образів із емоціями, акцентуаціями характеру, уявою, свідомістю, волею, представлено перелік методик, що досліджують проблему імагінальності. У статті відмічено, що психіка репрезентує власний стан (у нормі чи патології) в ідеальних образах. Проблему ідеальних образів виведено на міждисциплінарний рівень, що посилює актуалізацію цієї проблеми у науці.

Ключові слова: психічні репрезентації; ідеальний образ; імагінальна система; воля; уява; детермінанти.

Вступ. Однією з актуальних проблем психічної онтології особистості є проблема імагінальних форм репрезентації її психіки. Сучасні дослідники цієї проблеми встановили, що такою формою є феномен ідеального образу. Вся система вищих психічних функцій репрезентує себе в ідеальних образах. У зв'язку з цим психологи фіксують та досліджують: образи свідомості, образи сприйняття, образи уявлення, образи поведінки та емоцій, образи мотивацій, характеру, темпераменту, способу життя, образи свого «Я» тощо.

Все живе на Землі уявляє себе в образах – люди, суспільства, держави, історичні цивілізації. Разом зі своїми носіями образи виникають, розвиваються, існують і залишаються у пам'яті після відходу з життя їх носіїв. Проблему ідеального образу виведено на міждисциплінарний рівень, а у психології образ став базовою категорією. Жоден розділ психології не оминув проблему образу. У зв'язку з цим, мета роботи – підкреслити комплексний характер імагінального феномену психіки. На рівні індивідуального відображення цих природних процесів, ідеальний образ постає як модель поведінки, культурна навичка, носій соціокультурної гносеології людської психіки.

Метою дослідження є розкриття онтологічної функції ідеального образу психіки особистості.

Теоретичне підґрунтя. В історико-науковому відношенні для ідеального образу настала «година імаго» – образ досяг свого історичного визнання: він включився (внаслідок соціокультурної трансформації людства) до нових умов свого існування – до «візуально орієнтованої цивілізації (С. Симоненко), виступає не лише як стереотип еволюційних процесів, а й як загальнотеоретичний закон культурно-історичного поступу людства (Л. Виготський).

Історією психології ХХ століття визнано той факт, що образ як психологічне поняття має більш як двадцять п'ять столітню історію свого наукового буття. Тому спроби виключити його із системи психологічних категорій, що використовувалися на початку ХХ століття під час антименталістського бунту, закінчилися «поверненням образу з вигнання» та оновленням позицій цього поняття навіть у такому крайньому напрямі науки як біхевіоризм. Але як один із найбільш фундаментальних проявів психічного образу все ще залишається важкодоступним для конкретно-наукового дослідження. Так, описується Р. Хольтом та С. Смирновим ситуація з образом у науковій психології [1, с.67].

В історії психології за все ХХ століття ідеальний образ, досить широко представлений за всіма основними напрямками: «глибинна психологія» (А.

Адлер, З. Фройд, К. Юнг); «неофрейдизм» (Е. Еріксон, Г. Салліван, К. Хорні, Е. Фромм); «гуманістичні концепції особистості» (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл та ін.); «персонологія» (Г. Мюррей); «організмична теорія» (А. Ангьял, К. Гольдштейн); «клієнтцентрована теорія» (К. Роджерс); «екзистенційна психологія» (А. Бергсон, М. Бубер, Е. Гуссерль, А. Камю, В. Келле, С. К'єркегор, М. Марсель, М. Мерло-Понті, Ж.-П. Сартр, П.А. Тілліх, М. Хайдеггер, К. Ясперс та ін.); «теорія поля» (К. Левін); «індивідуальна психологія» (Г. Олпорт); «конституційна психологія» (У. Шелдон); «факторна теорія» (Г. Айзенк, Дж. Гілфорд, Б. Кеттелл та ін.); «стимул-реактивна теорія» (Д. Доллард, Н. Міллер); «теорія оперантного підкріплення» (Б. Скіннер); «онтопсихологія» А. Менегетті та ін [1, с.2].

У дитячій та віковій психології роль ідеального образу у становленні особистості досліджували Ш. Бюхнер, Л. Виготський, К. Дебровський, Е. Еріксон, С. Петерс, Л. Сільверман та ін. У науковій літературі досить добре представлено родовидове наслідування ідеальним образам та ролі сім'ї в імагінальному розвитку особистості: «соціокультурне середовище дитинства» (Р. Вудвордс, Г. Лебон, М. Мольц, Г. Тард, Е. Терндайк, Дж. Уоллес та ін); «подразнення в дитинстві» (П. Каптеров, І. Сеченов, К. Ушинський та ін); «імітація у дитячому віці» (Дж. Болдуїн, П. Гійон, З. Фройд та ін.); «наслідування як початок свідомості», його відмінність від імітації у тварин (О. Новоселова, Ф. Фрадкіна та ін); «роль матері в орієнтовній функції первинного «образу світу» у дитини» (Л. Виготський); «наслідування у дітей як ускладнення та і збагачення способів комунікації» (Ж. Піаже); «розвиток предметних маніпуляцій як детермінанта побудови образу конкретного предмета» (А. Леонт'єв); «розвиток предметних маніпуляцій як створення орієнтації у поведінкових моделях дорослих» (Є. Єсеніна); «наслідування та ідеальні образи як нова психокібернетика» (М. Мольц); «наслідування як соціальний вплив» (О. Затребіна, Р. Лехтман-Абрамович, В. Москаленко, І. Узгіріс, Ф. Фрадкіна);

«соціально-психологічне наслідування ідеальних образів у юнацькому віці» (О. Глухова, Н. Завацька та ін [1, с.43].

Незважаючи на багатовекторність наукового дослідження феномена ідеальних образів, їхній зв'язок із екзистенційними формами життя людини, зокрема підлітків, недостатньо вивчений. Необхідна концептуальна та теоретико-методологічна рефлексія цієї проблеми. Як стверджується в сучасній науці, не тільки система вищих психічних функцій, а й вся жива матерія уявляють себе у формі образів. Тому в нашому контексті ми можемо говорити про образи матеріальних та ідеальних – тілесних та психічних. Особливо актуальне це питання, коли йдеться про імагінальні дисфункції, які кваліфікуються патопсихологами та психіатрами як підліткова агресія, бродяжництво, дисморфофобії, метафізична інтоксикація, інфантилізм, гебоїдний синдром, синдром надцінних інтересів, патологічне фантазування, анорексія і т.д. Все це свідчення імагінального дизонтогенезу психіки. При цьому нагадаємо, що імагінальний дизонтогенез, як і будь-який інший, це порушення біосоціальної цілісності у розвитку особистості. До того ж імагінальні деструкції можуть бути феноменами будь-якої природи: невротичної, психогенної, соматопсихічної та ін [2, с.425]. Психічна динаміка імагінальних дисфункцій – це імагінальний синдромогенез, у якому, передусім, встановлюється симптоматика імагінальних розладів: від первинних проявів до яскравих деструктивних соціокультурних образів особистості.

Методи дослідження. 1. Рівень вольового зусилля (частота пульсу, час). Тримати у витягнутій руці гантель (1 кг): починаю втомлюватися, втомився, дуже втомився, більше не зможу. 2. Методика Розенбат, Марина: максимальна сила руки, потім утримувати на 1/3 більше – скільки зможе. 3. Вимірювання темпу м'язових зусиль (теппінг-тест): ставити крапки у квадрат, 15 с – у довільній формі, 15 секунд – з максимальною швидкістю. 4. Утримання ноги. 5. Стійкість вольового зусилля – стійкість довільної уваги. 10 друкарських

помилку у серії слів. Знайти їх за визначений час, точність. Що переважає, читання тексту, пошук друкарських помилок? Випробуваний зібрався відразу чи при повторному читанні? 6. Дисциплінованість – вольова характеристика темпераменту. Усі завдання прості, якщо уважно слухати та виконувати. Може виконувати не дуже кмітливий і не дуже розвинений розумово. Кількісний показник – кількість правильно виконаних завдань. Якісний показник – як працював: спокійно, впевнено чи відволікався, виправляв. 7. Час затримки дихання, одна з моделей вивчення вольових реакцій. 8. Опитувальник Стамбулової – вивчення волі в підлітків (поведінкові прояви, спосіб спостереження, розмова, самооцінка) [4, с.194].

Результати і обговорення. Ми зупинимося на деяких конкретних проявах імагінальних розладів. Наприклад, досить рельєфно показують себе деструктивні форми психоемоційної системи, які створюють екзистенційні умови перебігу життя людини, посилюються проблеми особистісні, психосоматичні та соматопсихічні. Особливо важко цей вид імагінальних деструкцій протікає у підлітковий період, коли треба керувати своїми емоціями. У сучасній психології виділяють шість кроків управління емоціями разом із баченням їх образу.

Перший крок – усвідомлення емоції разом із баченням її образу. У ситуації емоційного розладу людина постає у певному образі. Не можна впоратися з емоцією, якщо не бачиш себе в деструктивному образі зараз. Найперший і найважливіший крок – це навчитися усвідомлювати емоційний стан, що наринув, і побачити себе в даному емоційному образі, можливо, в негативному.

Другий крок – для власної саморепрезентації у суспільстві необхідне володіння собою та вміння обирати до цієї ситуації більш відповідну емоцію, подану у формі пристойного образу. Це з тим, що одні емоції краще підходять для одних ситуацій, інші – до інших. Цілком можливо, що та емоція, яку ми відчуваємо, - це не

зовсім адекватна емоція і її образ зовсім не підходить для цієї конкретної ситуації.

Третій крок – необхідно керувати інтенсивністю емоцій та її образом. Інтенсивність емоції може бути: «слабкою» (емоція за своїм чином з'являється рідко та слабо, легко пригнічується іншими почуттями); «середньою» (емоція управляється свідомістю – образом свідомості, може проводити інші почуття); «сильна» (насилу піддається управлінню свідомістю).

Четвертий крок – вміння трансформувати емоцію, викликати емоційний образ більш прийнятний, що позитивно сприймається, наприклад, образ радості, образ поваги, образ закоханості, образ зацікавленості тощо.

П'ятий крок – вміння виявляти та виражати емоцію в образі. Той чи інший емоційний образ несе у собі енергію. Ця енергія виявляє себе на тілесному рівні: образи тіла – рухи, жести, пози, голос тощо. Якщо проігнорувати п'ятий крок і не робити цих «рокіровок образів», то проігнорована і пригнічена емоція, як невиражена енергія блукатиме по всьому тілу від однієї функціональної системи до іншої і виявлятиметься у вигляді різних напруг, спазмів і болів, створюючи тим самим умови для психосоматичних розладів. Шостий крок – вміння реагувати. Застосування цих способів управління емоціями вимагає певних зусиль, винахідливості, вигадки. Ці вміння залежать від зрілості особистості [4, с.180].

Однією з крайніх імагінальних форм саморепрезентації особистості у суспільстві є акцентуації її характеру. У науковій медичній та психологічній літературі акцентуації характеру як моделі (образу) поведінки кваліфікуються як «крайні варіанти норми, за яких окремі риси характеру надмірно посилені, внаслідок чого виявляється виборча вразливість щодо певного роду психогенних впливів за хорошої і навіть підвищеної стійкості до інших» [3, с.181]. У багатьох підлітків імагінальна система представлена аномальними проявами характеру, що спостерігається в їхній неадекватній

поведінці в суспільстві, взаємодії з оточуючими, успішності у навчанні та ін.

Домінуючі риси характерологічних особливостей індивіда (моделі взаємин з однолітками та дорослими, форми прояву психосоматичних станів, моделі розвитку психічних процесів, соціокультурна модель вихованості, знання та ступінь оволодіння зразками етико-естетичних норм та правил, рівень розвитку образу «Я», Я-концепції особистості і самооцінки, психоемоційні форми самопрояву) як сформований імагінальний вектор психічних репрезентацій супроводжує його протягом усього життя.

Акцентуація є основним аспектом у становленні дорослішої особистості та методологічною ознакою у дослідженні психодинаміки імагінальної системи особистості підлітка, що обумовлює соціокультурні форми його суспільно значущої поведінки та діяльності. Однак, як зазначають фахівці, «будучи крайніми варіантами норми, акцентуації характеру самі по собі не можуть бути клінічним діагнозом. Це лише сприятливий чинник у розвитку психогенних розладів» [3, з. 181]. Говорячи про акцентуацію характеру підлітка, треба пам'ятати, що акцентуація характеру – це ідеальний образ особистості у його віці. Від типу (моделі) образу – акцентуації залежить виборча чутливість до різних психогенних чинників та особливості клінічної картини. Деякі типи образів – акцентуацій можуть грати роль сприятливого чинника при ендогенних психозах. Фахівці стверджують, що залежно від ступеня виразності образів – акцентуацій, їх поділяють на два ступені – явна та прихована. У цьому явна акцентуація – крайній варіант норми. Цей ступінь характеризується наявністю постійних рис певного типу характеру. Цей тип дозволяє розпізнати ретельно зібраний анамнез, спостереження, відомості від родичів, і навіть результати експериментальної патохарактерологічної оцінки з допомогою опитувальника.

Однак «виразність рис певного типу не перешкоджає можливості задовільної соціальної адаптації», при цьому «займане становище відповідає здібностям та

можливостям» особистості, а щодо підлітків, то особливості їх характеру «часто загострюються, а при дії психогенних факторів, що адресуються до «місця найменшого опору», можуть наступати тимчасові порушення адаптації, відхилення у поведінці», а «при дорослішанні особливості характеру залишаються досить вираженими, але компенсуються і зазвичай не заважають адаптації» [5, с.182]. Це феноменологія явної акцентуації характеру. Проте, є й прихована акцентуація характеру. За визначенням прихована акцентуація характеру – це нормальний варіант норми. У звичайних умовах, риси певного типу характеру виражені слабо або не виявляються. Навіть при тривалому спостереженні, різнобічних контактах та детальному ознайомленні з біографією важко скласти чітке уявлення про певний тип характеру. Але риси цього можуть яскраво і несподівано виявлятися під впливом тих ситуацій і психічних травм, які висувають підвищені вимоги до «місця найменшого опору». Інші психогенні фактори, навіть тяжкі, не викликають будь-якої соціальної дезадаптації, і стають менш вираженими в міру дорослішання. Але, при певному збігу обставин, особливо, якщо у підлітка явна акцентуація, можуть настати тимчасові порушення адаптації та відхилення в поведінці. Якщо вчасно не розпочати психокорекційну діяльність, спрямовану на корекцію акцентуації характеру, може виникнути психопатія, яку коригувати у підлітковому віці дуже складно [6, с.182].

Чуттєве сприйняття в людини протікає у формах уяви, уявлень та інтуїції. Уява формує чуттєві образи речей. Матеріал до роботи уяви представляють зовнішні речі, які діють на людське тіло і власні стани цього тіла.

У складі чуттєвого образу речі змішані: власна форма цієї речі та форма людського тіла. Уява пов'язує, упорядковує та коригує чуттєві образи. Просту форму уяви мають і тварини. Люди в актах чуттєвого сприйняття, крім природних органів чуття, приймають культурні структури. Культура – це своєрідна «лінза», крізь яку людина бачить світ довкола себе. Людина сприймає

світ очима і вухами всього людства, а не лише своїми власними природними органами почуттів. Це колективне чуттєве сприйняття, властиве лише людині, у філософії називається «уявленням». Найвищою формою чуттєвого сприйняття речей є інтуїція. Інтуїція формує образ у зовнішньому вигляді речей та по суті. Це вміння правильно бачити те, що недоступне звичайним почуттям і ще не виражене у логічній формі. Вченому інтуїція дозволяє схопити картину речей загалом, не знаючи її деталей. Потім входить у справу логічне мислення, свідомість. Інтуїція нагадує логічному мисленню, куди слід рухатися, щоб зрозуміти той чи інший предмет [7, с.183].

Проблема ідеального образу є одним із найактуальніших напрямків багатьох сучасних наук та філософії. Насамперед почнемо з того, що свідомість – це світ суб'єктивної реальності, що заповнюється індивідуальними зусиллями особистості через формування нею свого духовного, культурного, світоглядного та інтелектуального рівня. Результатом цього є створений людиною навколишній світ. З часів Платона суб'єктивну реальність (тобто свідомість) у філософії прийнято називати «світом ідей» (або буттям «ідеального»). М.А. Ліфшиц стверджував, що ідеальне існує об'єктивно у вигляді ідеалів та ідеальних моделей («ідеальних образів»).

Тобто ідеальне – це «розумова копія матеріального об'єкта», це властивість індивідуальної психіки людини. Природа ідеального, як і раніше, викликає багато суперечок у філософії та психології. Однак ніхто не заперечує думки, що ідеальне – це, власне, і є людський світ – світ культури з втіленим знанням, ідеалами, цінностями, вміннями попередніх поколінь. Вивчивши матеріали, ми можемо сказати, що свідомість («буття ідеального») може бути виражена у предметних формах (будівлі, машині тощо.), а й у вигляді «внутрішнього світу» людини. Більше того, «внутрішній світ» людини, перенесений у сад у вигляді декорації, перетворюється на носія ідеального сенсу (образу).

Воля – це особлива форма імагінальної активності, що виникає у трудовій дії. Воля

складається з двох моментів: а) внутрішніх (боротьба мотивів), де воля проявляється переважно; б) зовнішніх (подолання труднощів). Загальне джерело волі – потреби людини.

Структура вольового акту:

1) виникнення спонукання та постановки мети;

2) боротьба мотивів, проблема вибору;

3) ухвалення рішення;

4) виконання дії.

Вольові дії бувають:

1) прості: постановка мети - виконання;

2) складні: *усвідомлення мети* – невиразний потяг, бажання – пошук мотивації; *планування* – вибір шляху та засоби – виконання – пов'язані з подоланням перешкоди.

Воля – свідомо організована та саморегульована людиною своєю діяльністю у поведінці, що забезпечує досягнення поставленої мети шляхом подолання труднощів. З усіх психічних явищ «довільними» можуть бути увага та пам'ять.

Розвиток волі в онтогенезі такий:

дитинство – більше мимовільної діяльності, вольове зусилля не розвинене;

школа – вміння блокувати м'язову діяльність під час уроку;

пубертат – наслідування, ставлять цілі, але вольових зусиль не вистачає;

юнацтво – самостійна постановка цілей і усвідомлення зусиль, які необхідні для подолання перешкод.

Вольові якості особистості: цілеспрямованість (уміння ставити і досягати мети), рішучість (швидкий та продуманий вибір мети, визначення способів досягнення), стійкість (здатність тривалий час спрямовувати та контролювати поведінку), витримка (самоволодіння), самостійність (власна ініціатива) тощо.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можна зробити наступні висновки:

По-перше, науковий аналіз ідеального образу та дослідження його у різних науках дозволяє його кваліфікувати як феномен психічних репрезентацій людини: образів свідомості, образів сприйняття, моделей поведінки тощо.

Питання психології

По-друге, нині образ досліджується на міждисциплінарному рівні, а у психології став базовою категорією цієї науки.

По-третє, в науці стверджується, що образ – це діагноз, а діагноз – це образ, тобто, йдеться про можливу діагностику патопсихологічних станів з імагінальних дисфункцій: підліткова агресія, бродяжництво, дисморфофобія, метофізична інтоксикація, інфантилізм, патологічне фантазування, анорексія та інші види імагінального дизонтогенезу психіки.

По-четверте, Динаміка імагінальних дисфункцій – це імагінальний

синдромокомплекс – від первинних проявів до яскравих деструктивних соціокультурних образів особистості.

По-п'яте, Л.С. Виготським, у його концепції культурно-історичної психіки було встановлено, що психіка, мозок, свідомість, це все структури особистості – це соціокультурна освіта, яку треба виховувати, починаючи з дитинства.

По-шосте, у сучасній психології розроблено імагінальні методики роботи з патологічними формами образів, можливі діагностичні підходи, психокорекція та прогнозування.

Список використаних джерел

- 1.Олександровська В.М. Ідеальний образ: концептуально-психологічні вектори дослідження: монографія / В. Н. Олександрівська. Суми: Університетська книга, 2015. 338 с.
2. Олександровська В.М. Ідеальний образ: теоретико-практичні аспекти дослідження: монографія / В. Н. Олександровська. Суми: Університетська книга, 2016. 424 с.
3. Бурабаш І.К. Вплив акцентуації характеру на розвиток особистості у підлітків/ Матеріали Круглого столу «Мультикультуралізм та етнокультуралізм людського світу», 21 березня 2011 р. Том II. Донецьк, 2011. 260 с.
4. Волошинська Л.В. Методи вивчення волі у психології./ Матеріали Круглого столу «Мультикультуралізм та етнокультуралізм людського світу», 21 березня 2011 р. Том II. Донецьк, 2011. 260 с.
5. Клевець Л.М. Роль явної акцентуації характеру у соціальному розвитку підлітка / Матеріали Круглого столу «Мультикультуралізм та етнокультуралізм людського світу», 21 березня 2011 р. Том II. Донецьк, 2011. 260 с.
6. Клевець Л.М. Роль прихованої акцентуації характеру у соціальному розвитку/ Матеріали Круглого столу «Мультикультуралізм та етнокультуралізм людського світу», 21 березня 2011 р. Том II. Донецьк, 2011. 260 с.
7. Ярош О.М. Чуттєве сприйняття: до аналізу феномена/ Матеріали Круглого столу «Мультикультуралізм та етнокультуралізм людського світу», 21 березня 2011 р. Том II. Донецьк, 2011. 260 с.

References

- 1.Oleksandrovska V.M. Idealnyi obraz: kontseptualno-psykholohichni vektory doslidzhennia: monohrafiia / V. N. Oleksandrivska. Sumy: Universytetska knyha, 2015. 338 s. (in Ukrainian)
2. Oleksandrovska V.M. Idealnyi obraz: teoretyko-praktychni aspekty doslidzhennia: monohrafiia / V. N. Oleksandrovska. Sumy: Universytetska knyha, 2016. 424 s. (in Ukrainian)
3. Burabash I.K. Vplyv aktsentuatsii kharakteru na rozvytok osobystosti u pidlitkiv/ Materialy Kruhloho stolu «Multykulturalizm ta etnokulturalizm liudskoho svitu», 21 bereznia 2011 r. Tom II. Donetsk, 2011. 260 s. (in Ukrainian)
4. Voloshynska L.V. Metody vyvchennia voli u psykholohii./ Materialy Kruhloho stolu «Multykulturalizm ta etnokulturalizm liudskoho svitu», 21 bereznia 2011 r. Tom II. Donetsk, 2011. 260 s. (in Ukrainian)
5. Klevets L.M. Rol yavnoi aktsentuatsii kharakteru u sotsialnomu rozvytku pidlitka / Materialy Kruhloho stolu «Multykulturalizm ta etnokulturalizm liudskoho svitu», 21 bereznia 2011 r. Tom II. Donetsk, 2011. 260 s. (in Ukrainian)
6. Klevets L.M. Rol prykhovanoi aktsentuatsii kharakteru u sotsialnomu rozvytku/ Materialy Kruhloho stolu «Multykulturalizm ta etnokulturalizm liudskoho svitu», 21 bereznia 2011 r. Tom II. Donetsk, 2011. 260 s. (in Ukrainian)
7. Yarosh O.M. Chuttieve spryiniattia: do analizu fenomena/ Materialy Kruhloho stolu «Multykulturalizm ta etnokulturalizm liudskoho svitu», 21 bereznia 2011 r. Tom II. Donetsk, 2011. 260 s. (in Ukrainian)

Summary

Klevets L. Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor, State Tax University

FORMS OF MENTAL REPRESENTATIONS OF THE INDIVIDUAL

Introduction. The article notes that the psyche represents its condition (normal or pathological) in ideal images. The problem of ideal images is brought to an interdisciplinary level, and in psychology it has the status of the basic category of this science. This strengthens the actualization of this problem in science. The article presents the historical and scientific aspect of the problem, the list of names and main directions of studying the problem of the ideal image, shows the forms of imaginal dysontogenesis of personality, the relationship of ideal images with emotions, character accentuations, imagination, consciousness, will, some psychological methods of research of these problems.

Purpose. The aim of the study is to reveal the ontological function of the ideal image of the individual psyche.

Methods.

1. The level of volitional effort.
2. Methods Rosenbat, Marina.
3. Measurement of the rate of muscular effort (tapping test).
4. Keeping the leg.
5. Stability of volitional effort - the stability of voluntary attention.
6. Discipline - volitional characteristics of temperament.
7. Time of respiratory arrest, one of the models of studying volitional reactions.
8. Istanbul Questionnaire - the study of will in adolescents (behavioral manifestations, method of observation, conversation, self-esteem).

Originality. The problem of ideal images is brought to an interdisciplinary level, and psychology has the status of a basic category of this science. This reinforces the actualization of this problem in science.

Conclusions. Scientific analysis of the ideal image and its study in various sciences allows to qualify it as a phenomenon of mental representations of man: images of consciousness, images of perception, patterns of behavior. Image is studied at the interdisciplinary level, and in psychology has become a basic category of this science. Science argues that the image is a diagnosis, and the diagnosis is an image, that is, it is a possible diagnosis of pathopsychological conditions from imaginary dysfunctions. The dynamics of imaginary dysfunctions is an imaginary syndrome complex - from primary manifestations to vivid destructive socio-cultural images of the individual. L.S. Vygotsky, in his concept of cultural and historical psyche, it was established that the psyche, brain, consciousness, all these are the structures of the individual - a socio-cultural education that should be nurtured from childhood. In modern psychology, imaginary methods of working with pathological forms of images, possible diagnostic approaches, psychocorrection and prediction have been developed.

Key words: mental representations; ideal image; imaginal system; will; imagination; determinants.

Received/Поступила: 16.02.22.